

ХУЛОСАИ

Шурои олимони факултети идораи давлатӣ ва ҳифзи ҳуқуқи Донишгоҳи давлатии Данғара ба диссертатсияи Алишери Амирхон дар мавзуи «Ҳаёти фарҳангии вилояти Хатлон дар солҳои соҳибистиқлолии Ҷумҳурии Тоҷикистон (солҳои 1991-2016)» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои таърих аз рӯйи ихтисоси 07.00.02 – Таърихи ватанӣ

Диссертатсия мазкур дар мавзуи «Ҳаёти фарҳангии вилояти Хатлон дар солҳои соҳибистиқлолии Ҷумҳурии Тоҷикистон (солҳои 1991-2016)» дар кафедраи идораи давлатӣ ва таърихи умумии Донишгоҳи давлатии Данғара барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои таърих аз рӯйи ихтисоси 07.00.02 – Таърихи ватанӣ иҷро шудааст.

Муҳокима ва экспертизаи даври якуми диссертатсия дар ҷаласаи кафедраи идораи давлатӣ ва таърихи умумии факултети идораи давлатӣ ва ҳифзи ҳуқуқи Донишгоҳи давлатии Данғара аз 04.01.2021, №6 ба роҳ монда шудааст.

Муҳимияти мавзуи таҳқиқот. Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз ҷумла вилояти Хатлон аз рӯзҳои аввали ба даст даровардани истиқлолият дар риштаи фарҳанг ба мушкилот дучор гардид. Ин амр бо фурӯпошии ИҶШС ва ба бухрон дучор гардидани ҷумҳурӣ бастагӣ дошт. Вазъи ногуворро сар задани ҷанги шаҳрвандӣ боз ҳам бухронитар намуда, бар асари ин ҳаводиси нангин ҳаёти фарҳангӣ дар ҷумҳурӣ, ба хусус дар вилояти Хатлон, ки макони асосии сар задани нооромӣ буд, фалаҷ намуд. Аммо, новобаста ба ин мушкилот Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон соҳаи фарҳангро яке аз самтҳои муҳими фаъолияти худ шуморида, то ҳадди имкон барои рушди фарҳанг чораандешӣ намуда, барои беҳтар намудани вазъи фарҳангии ҷумҳурӣ, аз ҷумла вилояти Хатлон санадҳои меърию ҳуқуқиро қабул намуд.

Ба анҷом расидани ҷанги шаҳрвандӣ, ба тадриҷ ба сӯи оромӣ гаравидани вазъи сиёсӣ ва рушди нисбии иқтисодӣ ба Ҳукумати

Ҷумҳурии Тоҷикистон имконият фароҳам овард, ки барои муътадил гардидани ҳаёти фарҳангӣ маблағҳои заруриро ҷудо намояд. Бо дарёфти маблағ дар вилояти Хатлон, пеш аз ҳама дар водии Вахш иншооти фарҳангӣ, аз ҷумла бинои хароби макотиб барқарор шуданд, ки ин мар барои пешрафти бахшҳои дигари соҳа дар вилоят таъсир гузошт.

Мубрамаи ва зарурияти таҳқиқи проблемаҳои вазъи фарҳангии вилояти Хатлонро метавон чунин арзёбӣ намуд:

1. Соҳаи фарҳанг ҳамеша ва пайваста дар мадди назари роҳбарияти олии Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор дорад. Мо инро аз суҳанрониҳои Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ-Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон бараъло ва ба таври возеҳу равшан мушоҳида мекунем. Ё дар суҳанрониҳои фарҳангу маорифро муҳимтарин рукни ҳастии миллату давлат тавсиф карда, зимни таҳлилу таҳқиқи паҳлуҳои гуногуни он, барои рушди минбаъдаи соҳаи фарҳанг дастуру ҳидоятҳои муҳим медиҳад. Аммо дар соҳаи таҳсилоти умумии вилояти Хатлон то ба ҳол мушкилоте вучуд доранд, ки ҳалли ғаврии онҳо ногузир аст.

2. Ҳарчанд барои пешрафти муассисаҳои таҳсилоти ибтидоӣ, миёнаи касбии махсус ва олии вилояти Хатлон Ҳукумати Тоҷикистон ва мақомоти ҳокимияти иҷроияи ин вилоят корҳои зиёдеро ба анҷом расониданд, аммо дар ин соҳа низ каму костҳои зиёде вучуд доранд, ки ин норасоиҳо дар сифати пасти таълим, дониши нисбатан пасти донишҷӯён, камбудии устодони дараҷа илмӣ ва унвондор ва ғайра зоҳир мегардад.

3. Таъкиди ин нуқта лозим аст, ки дар солҳои истиқлол соҳаи адабиёт, васоити ахбори омма, муассисаҳои фарҳангӣ, аз қабилӣ театр, дастаҳои мусиқӣ, китобхона, осорхона, хонаҳои фарҳанг, клубу боғҳои фарҳангӣ-фароғатӣ дар вилояти Хатлон аз рушди нисбӣ бархӯрдор гардиданд. Аммо дар ин риштаҳо низ камбудии зиёде ба чашм мерасанд, ки таълифи осори пастсифати адабӣ, коҳиши теъдоди таъбу нашри матбуоти даврӣ, норасоии мутахассисони касбӣ ва соҳибтаҷриба дар театрҳои касбии вилоят, камбудии

асбобу анчоми хунари дар театру ансамблҳои хунари, таъмирталаб будани бархе бинои китобхона ва осорхонаҳо, сол то сол кам шудани теъдоди китобу маҷаллаҳои маҳфуз дар китобхонаҳои вилоят, маоши пасти кормандони соҳаи фарҳанг аз ин қабиланд.

Ҳамин тавр, мубрамии мавзӯи таҳқиқот дар он аст, ки новобаста аз дастовардҳои фарҳангии замони истиқлол дар вилояти Хатлон проблемаҳои зиёде вучуд доранд, ки ҳалли онҳо бе таҳқиқу таҳлили ҷиддии илмӣ, арзибӣ ҳолисона ва пешниҳодҳои мушаххаси амалӣ намудан имконнопазир аст.

Мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот инъикоси ҳаёти фарҳангии вилояти Хатлон дар солҳои истиқлоли Ҷумҳурии Тоҷикистон аст, ки дар робита ба ин вазифаҳои зерин муайян шудаанд:

1. Инъикоси раванди татбиқи ислоҳот дар мақтаи макотиби таҳсилоти умумӣ, натиҷа, каму костӣ ва дурнамои он.
2. Баррасӣ ва таҳқиқи вазъи таҳсилоти ибтидоӣ, миёнаи касбӣ ва олий.
3. Муайян намудани вазъи кунунӣ ва дурнамои рушди адабиёт, васоити ахбори омма ва нақши онҳо дар пешрафти ҳаёти маънавии мардум.
4. Таҳқиқи хунари театрию мусиқӣ ва муайян намудани проблемаҳои рушди минбаъдаи онҳо.
5. Ошкор намудани камбудию норасоии муассисаҳои фарҳангии вилоят.
6. Таҳлили вазъи фаъолияти муассисаҳои маданӣ-равшаннамоии вилояти Хатлон, аз қабил китобхона, музей, қасри фарҳанг, клубу боғҳои фарҳангӣ-фароғатӣ ва нишон додани дастовард ва камбудии онҳо.
7. Пешниҳоди тавсияҳо барои бартараф намудани камбудии ва рушди ояндаи соҳаи фарҳанг дар вилояти Хатлон.

Навгони илмӣ таҳқиқот

- диссертатсия нахустин кори таҳқиқотӣ аст, ки паҳлуҳои гуногуни ҳаёти фарҳангии вилояти Хатлон, аз қабил маориф, адабиёт, матбуот ва

дигар расонаҳои хабарӣ, театр, мусиқӣ, китобхона, музей, осорхона ва боғҳои фарҳангӣ-фароғатӣ фарор мегирад.

- дар рисола бори нахуст арқому омили бойгонӣ, таърихӣ, матбуоти даврӣ мавриди баррасӣ қарор гирифтанд;

- таҳлилу баррасии вазъи маориф, аз қабилӣ макотиби таҳсилоти умумӣ, таҳсилоти ибтидоӣ ва миёнаи касби, таҳсилоти олий;

- таҳқиқи вазъи ҳаёти адабӣ;

- мавриди таҳқиқ қарор додани хунари театрӣ ва мусиқӣ;

- таҳқиқ ва таҳлили вазъи муассисаҳои фарҳангӣ-равшаннамоӣ, аз қабилӣ китобхона, музей, хонаи фарҳанг, клуб ва боғҳои фарҳангӣ-фароғатӣ.

Ба ҳимоя муқаррароти зерин пешниҳод мегардад:

1. Нақши асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ-Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар рушди ҳаёти фарҳангии вилояти Хатлон.

2. Хадамоти роҳбарияти мақомоти иҷроияти ҳокимияти давлатии вилоят ва шахру ноҳияҳо дар пешрафти фарҳанги вилоят.

3. Саҳми созмонҳои байналмилалӣ дар барқарорсозии бинои хароби муассисаҳои таълимии вилоят ва сохтмони муассисаҳои нави таълимӣ.

4. Таҳавуллот дар низомии маорифи вилояти Хатлон.

5. Рушди таҳсилоти олий дар қаламрави вилоят.

6. Саҳми адибон, матбуот ва расонаҳои хабарии вилоят дар пешрафти ҳаёти маънавии мардум.

7. Нақши муассисаҳои фарҳангӣ фарғатии вилоят чун театр, дастаҳои хунарӣ, китобхона, музейҳо, хонаи фарҳанг, клубу боғҳои фарҳангӣ-фароғатӣ дар тарбияи ватандӯсти, инсондӯстӣ, зебопарастӣ ва ифтихори миллӣ.

Ифшо намудани каму котиҳои соҳаи гуногуни ҳаёти фарҳангии вилояти Хатлон ва пешниҳоди тавсияҳои ҷиҳати бартараф кардани онҳо.

Мутобиқати ихтисос ва номи мавзӯ ба шиносномаи ихтисос ва муҳтавои диссертатсия

Диссертатсия ба шиносномаи ихтисос ва муҳтавои он ба тартиби муқарраршудаи таълифи диссертатсия барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои таърих аз рӯи ихтисоси 07.00.02 – Таърихи ватанӣ: мутобиқат менамояд.

Алоқамандии мавзӯи диссертатсия ба самтҳои афзалиятноки рушди илм, техника ва технология дар ҷумҳурӣ

Таҳқиқоти диссертатсионӣ ба сарҳати 9-и “Самтҳои афзалиятноки таҳқиқоти илмӣ ва илмию техникӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021-2025 (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26.09.2020, № 503)” иртибот дошта, масъалаи омӯзиши дастовардҳои фарҳангии халқи тоҷик дар даврони соҳибистиқлолӣ дар вилояти Хатлон ба рушди инкишофи илми ватанӣ, алаҳусус илми таърихи муосири Тоҷикистон мусоидат менамояд.

Мутобиқати теъдод ва мазмуни интишороти натиҷаҳои илмӣ ба муҳтавои диссертатсия ва автореферати он.

Диссертатсия дар сатҳи баланди илмӣ-таҳқиқотӣ иҷро ва таълиф гардида, ба талаботи қори диссертатсионӣ пурра ҷавобгӯ аст. Автореферат ва 10 мақолаи ҷопшудаи диссертант муҳтавои асосии диссертатсияро инъикос менамоянд.

Аз шумори мақолаҳои ҷопшудаи диссертант 5-тои он дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон интишор гардидаанд:

[1-А] Алишери А. Нигоҳе ба фаъолияти ҳунарии театри Данғара // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, № 7, – Душанбе, 2019. – С. 107-113.

[2-А] Алишери А. Нигоҳе ба таърих ва таҳаввули низоми маориф дар шаҳри Кулоб, Паёми Донишгоҳи омӯзгорӣ, №5(89), 2019. – Душанбе, 2019. – С. 243-251.

[3-А] Алишери А. Саҳми ниҳодҳои хориҷӣ дар рушди маорифи вилояти Хатлон // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон № 7. – Душанбе, 2020. – С. 103-108.

[4-А] Таҳаввулоти фарҳангии вилояти Хатлон дар давраи соҳибистиқлолии Тоҷикистон // Паёми Донишгоҳи омӯзгорӣ, №1(69). Душанбе, 2021. – С. 240-247.

[5-А] Расулиён Қ.Р., Алишери А. Вазъи адабии вилояти Хатлон дар ҷаҳорҷак асри соҳибистиқлолии Тоҷикистон // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, № 3. – Душанбе, 2022. – С. 65-73.

Мақолаҳои илмие, ки дар нашрияҳои дигар чоп шудаанд:

[6-А] Мактабҳои типии нав дар вилояти Хатлон // Сиёсат, давлат ва ҳуқуқ (маҷаллаи илмӣ-амалӣ), №3. – Душанбе, 2021. – С.139-145.

[7-А] Рушди таҳсилоти олии дар вилояти Хатлон яке аз нишонаҳои соҳибистиқлолии комили давлатӣ // Сиёсат, давлат ва ҳуқуқ (маҷаллаи илмӣ-амалӣ), №3.– Душанбе, 2021. – С.153-163.

[8-А] Вазъи таҳсилоти касбӣ, ибтидоӣ ва миёна дар вилояти Хатлон // Маводи конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-назариявӣ дар мавзӯи “Нақши Эмомалӣ Раҳмон дар таъмини амнияти миллии кишварҳои Осиёи Марказӣ дар шароити тағйирпазирии ҷаҳон”. – Кӯлоб, – 2022. С.168-171.

[9-А] Ҳаёти театрию мусиқии вилояти Хатлон дар ҷаҳорҷағ асри соҳибистиқлолии Тоҷикистон // Мақолоти таърихӣ (маводи конференсияи ҷумҳуриявӣ). – Душанбе: Шохин-С – 2022. С. 32-44.

[10-А] Вазъи таҳсилоти касбӣ, ибтидоӣ ва миёна дар вилояти Хатлон // Маводи конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-назариявӣ дар мавзӯи “Нақши Эмомалӣ Раҳмон дар таъмини амнияти миллии кишварҳои Осиёи Марказӣ дар шароити тағйирпазирии ҷаҳон”. – Кӯлоб, – 2022. С.228-230.

Мавҷудияти санадҳои тасдиқкунандаи татбиқи натиҷаҳои илмӣ дар истеҳсолот ё имконияти татбиқ намудани онҳо.

Муҳтавои диссертатсия дар шакли маърузаҳо дар конференсияҳои ҳарсолаи илмию назариявии ҳаёти профессорону устодони Донишгоҳи давлатии Данғара мавриди муҳокимаву баррасӣ қарор гирифтааст. Рисола дар маҷлиси васеи кафедраи идораи давлатӣ ва таърихи умумии факултети идораи давлатӣ ва ҳифзи ҳуқуқи Донишгоҳи давлатии Данғара муҳокима гардида, барои муҳокимаи сатҳи болоӣ пешниҳод шудааст. Аз рӯи мавзӯи диссертатсия, дар маҷмӯъ 10 мақола, аз ҷумла, 5 мақола дар маҷаллаҳои, ки аз ҷониби ҚОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон пазируфта шудаанд, чоп шудааст.

Маводи диссертатсия ва дастовардҳои илмии таҳқиқотро дар вақти навиштани мақола ва таълифи рисолаҳои илмӣ, дар мавриди баррасӣ ва таҳқиқи паҳлуҳои ҷудоғонаи фарҳанги халқи тоҷик, таърихи халқи тоҷик ва омӯзиши дастовардҳои фарҳангӣ ва таърихии халқи тоҷик дар даврони соҳибистиқлолӣ метавон самаранок истифода намуд.

Саҳми доктараб дар иҷрои таҳқиқоти диссертатсионӣ

Натиҷаҳои мавзӯ дар он аст, ки вай дар асоси манобеи муътамади бойгонӣ, китобҳои оморӣ, осори ба таърихи давлатӣ, мақолаҳои матбуоти даврӣ доир ба ҳаёти фарҳангии вилояти Хатлон бори аввал дар илми таърихи ватанӣ таҳлили ҷомеъ таҳқиқоти

зикргардидаро ба анҷом расидааст. Муаллиф натавон ҳаёти фарҳангии ин вилоятро ба риштаи таҳқиқ кашидааст, балки дар натиҷаи ба таври мукамал омӯхтани вазъи ниҳодҳои гуногуни фарҳангӣ дар баробари дастовардҳои камуқосиҳои вучуддоштаро нишон дода, барои бартараф намудани онҳо пешниҳодҳои мушаххас намудааст.

Пешниҳоди диссертатсия ба Шурои диссертатсионӣ

Бобҳои диссертатсия мутобиқи мақсаду вазифаҳои гузошташуда тарҳрезӣ шуда, баррасию таҳқиқ дар сатҳи баланди илмӣ қарор дорад. Хулосаҳои диссертант илмӣ буда, ба талабот оид ба барасмиятдорории диссертатсия ва автореферати Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқ мебошад.

Диссертатсияи Алишери Амирхон дар мавзӯи «Ҳаёти фарҳангии вилояти Хатлон дар солҳои соҳибистиқлолии Ҷумҳурии Тоҷикистон (солҳои 1991-2016)» ба талабот ҷавобгӯӣ буда, барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои таърих аз рӯйи ихтисоси 07.00.02 – Таърихи ватанӣ барои дифоъ ба Шурои диссертатсионии 6D.KOA – 035 назди Институти таъриху бостоншиносӣ ва мардумшиносии ба номи Аҳмади Дониши Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон пешниҳод карда мешавад.

Хулоса, дар ҷаласаи Шурои олимони факултети идораи давлатӣ ва ҳифзи ҳуқуқи Донишгоҳи давлатии Данғара аз 07.04.2022, №9 қабул шудааст.

Дар ҷаласа иштирок доштанд: 11 нафар.

Натиҷаи овоздиҳӣ:

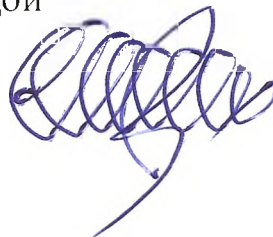
«ҷонибдор» – 11 нафар;

«муқобил» – нест;

«бетараф» – нест.

Протоколи № 9, аз 07 апрели соли 2022.

Раисикунанда: раиси Шурои олимони факултети идораи давлатӣ ва ҳифзи ҳуқуқи Донишгоҳи давлатии Данғара, номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсент

Ҳасанов Ш.Қ.

Ташхисгарон:

Доктори илмҳои таърих, дотсент
мудирӣ кафедраи таърихи умумӣ ва
фарҳангшиносии ДДБ ба номи Носири Хусрав

Алимов Д.Х.

Номзади илмҳои таърих, саромӯзгори
кафедраи таърихи халқи тоҷики Донишгоҳи
миллии Тоҷикистон

 Абдуҳамидов Н.

Котиби ҷаласа: Котиби Шурои олимони
факултети идораи давлатӣ ва ҳифзи ҳуқуқ

 Аҷиков А.Н.

Имзоҳои Ҳасанов Ш.Қ. ва Аҷиков А.Н.-ро тасдиқ мекунам:
Сардори шӯъбаи кадрҳо ва корҳои махсуси
Донишгоҳи давлатии Данғара

 Ҷабборӣ Н.Ҷ.

Имзои доктори илмҳои таърих, дотсент
Алимов Д.Х.-ро тасдиқ мекунам:
Сардори ШК ва КМ МДТ ДДБ ба номи
Носири Хусрав

 Шукӯрзод Ҷ. А.

Имзои номзади илмҳои таърих, саромӯзгор
Абдулҳамидов Н-ро тасдиқ мекунам:
Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

 Тавқиев Э.Ш.

Нишонӣ: 735320, ш.-ки Данғара, кӯчаи Марказӣ, 25.

Донишгоҳи давлатии Данғара

Тел.: (+992) 8331222806; www. Dsu.tj Сомона: E-mail:dddangara-
2013@mail.ru

Почтаи электронӣ: a.amirkhon@mail.ru